

مریم احمدی شیروان | در تقویم عواطف بشری، برخی زخم‌ها هرگز کهنه نمی‌شوند؛ بلکه با گذشت زمان، عمیق‌تر و زنده‌تر در حافظه یک ملت ریشه می‌دوانند. سالروز شهادت حضرت صدیقه کبری (س)، تکرار یک خاطره تلخ نیست؛ بلکه حیاتی است جاری در رگ‌های زمان که هر سال، نبض حقیقت‌خواهی ومظلومیت‌رادر جهان ماتندتر می‌کند.امروز در عصر اضطراب‌های فراگیر و در محاصره نجواهای یأس آلود که از هر سروان‌ها را می‌خراشد، بیش از هر زمان دیگری جای خالی آن «مادر» که پناه‌پدر بود، احساس می‌شود.

اما در این زمانه که روایت‌های بحران و بن‌بست، ذهن و زبان ما را اشغال کرده، چگونه می‌توان از میراث آن بانوی مطهره، سپری در برابر سایه خرنده ناامیدی ساخت؟ آیا در مکتب فاطمی، راهکاری عملی برای ترمیم زخم‌های روح جمعی و بازگرداندن نشاط معنوی به جامعه وجود دارد؟ برای یافتن پاسخی عمیق به این پرسش‌ها و واکوی راهبرد‌های معنوی برای عبور از گردنه‌های سخت زندگی، پای صحبت‌های حجت‌الاسلام والمسلمین وحیدقنبری‌راد، استاد و پژوهشگر قرآنی و مدرس دارالقرآن آستان قدس رضوی نشسته‌ایم. با ما همراه باشید.

■ **یأس؛ خیانتی به‌ساحت‌امید**

حجت‌الاسلام والمسلمین قنبری راد با تأکید بر اینکه یکی از قبیح‌ترین گناهان اجتماعی، ترویج یأس و ناامیدی در جامعه است، تحلیل خود را این‌گونه آغاز می‌کند: از منظر شریعت، هر فردی که با گفتار یا رفتار خود، بذر ناامیدی را در دل مردم بکارد، به مرتکب فعل حرام شده و باید پاسخگوی این خیانت‌بزرگ باشد. تضعیف روحیه مردم، زیرسؤال بردن کارآمدی قوانین الهی و القای حس بن‌بست، دقیقاً همان هدفی است که دشمنان اسلام دنبال می‌کنند. آن‌ها با ابزار ترس، کاسبی کرده و می‌کوشند اراده جوامع اسلامی را سست کنند. این در حالی است که قرآن کریم به ما فرمان می‌دهد: «وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَغْنَعُمْ مِّنْ قُوَّةٍ وَمِن رِّزَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِیُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ» (انفال، آیه ۶۰) یعنی تمام‌توان خود را برای ترساندن دشمن خدا و دشمن خودتان به کار گیرید. بنابراین، اگر کسی در جامعه اسلامی، به‌هر نامی، دل مردم را خالی کند و به جای ترساندن دشمن، به‌تضعیف جبهه خودی بپردازد، بزرگ‌ترین خیانت را مرتکب شده است؛ خیانتی که می‌تواند به فرار نخیشان و سرخوردگی نسل جوان منجر شود.

این پژوهشگر قرآنی با اشاره به ابزارهای نوین جنگ روانی می‌افزاید: امروزه باید هوشیار بود که این القای یأس، شکل‌های پیچیده‌تری نیز به خود گرفته است. برای مثال، برخی الگوریت‌م‌های هوش مصنوعی که توسط امپراتوری‌های رسانه‌ای غرب تغذیه و مدیریت می‌شوند، در کنار خدمات ظاهری، تحلیل‌هایی جهت‌دار و ناامیدکننده از وضعیت جوامع اسلامی ارائه می‌دهند تا به‌صورت نامحسوس، روحیه ما را تخریب کنند. بنابراین، دمیمن در آتش ناامیدی، گناهی ناخوشدونی است که فرد باید در پیشگاه خداوند برای آن پاسخگو باشد.

■ **استغفار؛ تنها امان‌نامه‌باقی**

در برابر این هجمه سازمان‌یافته برای ترویج ناامیدی، دین چه راهکار عملی و معنوی‌ای را به‌عنوان پناهگاه‌معرفی می‌کند؟ او در پاسخ به این پرسش، با اشاره به داستان قرآنی حضرت

رویداد

بازخوانی حقیقت مناسبت‌های دینی در آینه ولایت در کلام حجت‌الاسلام لطفی‌پور در رویداد فاطمیه مؤسسه جوانان آستان قدس رضوی

الله‌ضمیری | در آیین «رویداد فاطمیه ۱۴۰۴» که به همت مؤسسه جوانان آستان قدس رضوی برگزار شد، حجت‌الاسلام لطفی‌پور در سخنرانی خود به بازخوانی مناسبت‌های بزرگ دینی همچون فاطمیه، عاشورا و غدیر پرداخت. وی در این سخنرانی تلاش کرد مخاطبان راز ظاهر عزاداری‌ها و جشن‌ها عبور داده و حقیقت واحد این وقایع را در مفهوم «ولایت» تبیین کند؛ حقیقتی که به تعبیر او سنگین‌ترین امتحان الهی و تعیین‌کننده سرنوشت انسان است.

■ **مناسبت‌های معارفی؛ دوروی یک حقیقت**

حجت‌الاسلام لطفی‌پور سخنرانی خود را با تلاوت آیاتی از قرآن کریم و درود بر پیامبر اکرم (ص) و اهل‌بیت (ع) آغاز کرد. وی با اشاره به سه مناسبت بزرگ دینی یعنی فاطمیه، عاشورا و غدیر، این وقایع را همچون «سکه‌ای دورو» دانست که برای رسیدن به حقیقت آن‌ها باید هر دو وجه را دید. یک وجه این مناسبت‌ها، ظهورات بیرونی و مراسم اجتماعی است؛ از جشن و اطعام در غدیر تا عزاداری در محرم و فاطمیه. حجت‌الاسلام لطفی‌پور با تأکید بر اهمیت اقامه عزاداری و برپایی جشن‌ها گفت: مکتب، هیاهو لازم دارد؛ سین‌هن‌ز می‌خواهد، دسته باید راه بيفتند. در وادی محبت، این اعمال نه تنها لازم بلکه واجب قلبی است؛ چرا که محبت بدون اظهار و عمل، ادعایی بی‌پشتوانه خواهد بود. وی هشدار داد: اگر انسان تنها در ظواهر مناسک متوقف شود، عمر خود را صرف مقدمه کرده‌از حقیقت باز می‌ماند. اشک و عزاداری ارزشمند است، اما همچون اسکناس نیازمند پشتوانه‌ای است. آن پشتوانه چیزی جز «ولایت» نیست؛ حقیقتی واحد که در پس همه مناسک قرار دارد.

■ **ولایت، سنگین‌ترین امتحان الهی**

به گفته سخنران این مراسم، ولایت سنگین‌ترین مقوله‌ای است که انسان در مسیر سلوک با آن مواجه می‌شود. او با استناد به روایت امام رضا(ع) پذیرش ولایت امیرالمؤمنین (ع) در روز غدیر را همانند سجده ملائکه بر آدم دانست؛ پذیرشی که برخی همچون ابلیس، با وجود سال‌ها عبادت و سجده، از آن سر باز زدند و به سقوط کشیده شدند. حجت‌الاسلام لطفی‌پور با بیان ماجرای

استغفار؛ پادزهر یأس و کلید گشایش درهای رحمت الهی

بازخوانی راهبرد «استغفار» در مکتب فاطمی برای عبور از بحران یأس اجتماعی

تصویر: علی‌اکبر...

لَهُ وَٱلْحَقُّهُ بِی حَیْثُ كُنْتُ مِنَ الْجَنَّةِ؛ هرکس بر تو صلوات فرستد، خداوند او را می‌آمرزد و در هر کجای بهشت که باشم، او را به من ملحق می‌کند». این حدیث شریف نشان می‌دهد محبت و توسل به حضرت زهرا(س)، خودراهی برای بخشودگی و تعالی است. ایشان در سخت‌ترین شرایط پس از رحلت پدر بزرگوارشان، با صبری بی‌مثال و پناه بردن به پروردگار، به ما آموختند حتی در اوج مصیبت‌ها نیز نباید از رحمت الهی ناامید شد.

■ **فاطمه(س)؛ تجلی رحمت واسعه**

فراتر از ابعاد معنوی آیامی‌توان برای استغفار، برکات ملموس و کارکردهای اجتماعی در زندگی امروز نیز متصور شد؟ وی در تشریح این موضوع خاطرنشان می‌کند: قطعاً. برکات استغفار تنها به رفع عذاب اخروی محدود نمی‌شود، بلکه گشایش‌های مادی و دنیوی را نیز به همراه دارد. حضرت نوح (ع) به قوم خود وعده می‌دهد اگر به درگاه پروردگار استغفار کنید، نتایج ملموس آن را خواهید دید: «فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَلْ لَّكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَّكُمْ أَنْهَارًا؛ گفتم از پروردگارتان آمرزش بخواهید که او بسیار آمرزنده است، تا باران‌های پربرکت آسمان را بی‌درپی بر شما فرستد و شما را با اموال و فرزندان فراوان یاری کند و باغ‌ها و نهرها برایتان قرار دهد». (نوح، آیات ۱۲-۱۰) این آیات به‌صراحت نزول برکات آسمانی، رونق اقتصادی و افزایش نیروی انسانی را به طلب آمرزش گره می‌زند.

امیرالمؤمنین (ع) نیز می‌فرماید کسی که رابطه خود با خدا را از طریق استغفار اصلاح کند، خداوند رابطه او با مردم را اصلاح خواهد کرد. این کارشناس دینی با گریز به سیره فاطمی، یادآور می‌شود: در اوج این معارف، وجود مقدس اهل‌بیت (ع) خود بزرگ‌ترین باب رحمت و جلوه‌ای از مغفرت الهی هستند. در آستانه شهادت حضرت صدیقه طاهره(س) باید بدانیم ایشان خود یکی از مصادیق استغفار و وسیله‌ای برای جلب رحمت پروردگار هستند. در روایتی نورانی از پیامبر اکرم (ص) خطاب به ایشان آمده است: «یا فاطمه... مَن صَلَّى عَلَيْكَ غَفَّرَ اللَّهُ

ولایت؛ معیار نهایی ایمان و سرنوشت

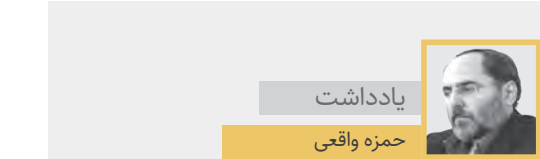

ابلیس گفت: «ابلیس با ۶هزار سال عبادت، تنها به دلیل امتناع از سجده بر آدم رانده شد». او این روایت را شاهدی بر آن دانست که هیچ عبادتی بدون پذیرش ولایت، ارزش و بقای حقیقی ندارد. حجت‌الاسلام لطفی‌پور با تأکید بر روایت امام رضا(ع) ولایت را به‌عنوان سنگین‌ترین و سرنوشت‌سازترین امتحان الهی معرفی کرد و توضیح داد: این مسئله صرفاً یک واقعه تاریخی نیست، بلکه حقیقتی جاری و همیشگی است. او با اشاره به کلام امام حسین(ع) «مثلی لا یبایع مثل یرید» بیان کرد: خط ولایت و خط باطل هیچ‌گاه در کنار هم قرار نمی‌گیرند و تا قیامت از هم جدا خواهند بود. همه تلاش‌های انسان اعم از نماز، روزه، جهاد و انفاق، در بزرنگاه ولایت تعیین تکلیف شده و تنها در این نقطه است که ارزش واقعی اعمال روشن می‌شود. او نظام ولایت را نظامی طولی دانست که در آن فعل ولی، فعل خدا و نظر ولی، نظر خداست و هیچ دوگانگی میان فرمان الهی و فرمان رسول یا ولی وجود ندارد.

حجت‌الاسلام لطفی‌پور با ذکر نمونه‌هایی از عاشورا، از پیرمردی که با نیت جهاد، عصای خود را بر بدن بی‌سر امام حسین(ع) زد تا از ثواب جهاد محروم نماند، تا دو

■ **سرنوشت شیعیان راستین ولایت**

سخنران سپس به سرنوشت شیعیان راستین ولایت اشاره کرد و گفت: کسانی که در مسیر ولایت گام نهاده‌ند، با سخت‌ترین امتحانات مواجه شدند. میثم تمار، یار وفادار علی(ع) به‌دار آویخته شد و زبانش را از پشت گردن بیرون آوردند. حجر بن عدی به دستور حجاج کشته شد تنها به جرم محبت علی(ع). عمار یاسر، پیرمردی با محاسن سفید و بیش از ۹۰ سال سن، در جنگ صفین

یادداشت

حمزه واقعی

حضرت فاطمه (ع) و زندگی معاصر ما

یکی از مسائلی که در همین زمینه در جوامع اسلامی و شیعی قابل طرح است، این است ما به دلیل اینکه نتوانسته‌ایم اندیشه ائمه(ع) را در ابعاد عینی و روزمره زندگیمان جریان دهیم و نوع تعاملات خود را براساس سیره آن‌ها تنظیم کنیم، طبعاً دچار خلأهای فکری - فرهنگی و نیز تناقض‌هایی درون خودمان و نیز در حوزه باورها و رفتارهایمان می‌شویم. این مسئله در حوزه فرهنگ فاطمی نیز خود را می‌نمایاند و شاهدیم باوجود آنکه در عرصه عاطفی و اعتقادی به آن حضرت بیش از عزیزترین افرادمان ارادت می‌ورزیم، اما این باور، تظاهرات و نشانه‌های خود را در حوزه مناسبات زندگی بروز نمی‌دهد و در برخی موارد نه تنها همگرا با اندیشه‌های ایشان نیست، بلکه در تعارض و تضاد با آن نیز قرار می‌گیرد.

یکی از دلایل این انتفاخ ناخوشایند این است که در ترجمان و انتقال این اندیشه و فرهنگ به جامعه یا بی‌سلیقگی و یا ساده‌انگاری به خرج داده و نتوانسته‌ایم ماهیت این فرهنگ و ارزش‌های حاوی آن را به جامعه به‌صورت زنده و زندگی‌ساز منتقل کنیم. دلیل دیگر ممکن است این باشد زبان تعامل و ارتباط را درخصوص فرهنگ‌سازی دینی با جامعه از دست داده‌ایم. اساساً هر فرهنگ دارای بخش‌های ثابت و سیالی است.

■ **با فرهنگ فاطمی مناسبات زندگیمان را تنظیم کنیم**

بخش‌های ثابت، همان محتوا و ساخت اصلی فرهنگ است و بخش سیال، بخش‌هایی است که باید در مسیر زمان مطابق با ظرفیت دوره‌ای جوامع و با فرمت تازه، حضور تأثیرگذار خود را در زمان حفظ کند. از این رو هر فرهنگی برای حضور کارآمد خود ناچار است ضمن حفظ محتوا و ساخت اصلی فرهنگ، بخش‌های سیال خود را نوسازی و مهندسی ارتباط و تعامل خود را راورزآمد کرده و با ابزارها و شیوه‌های تازه، آن را ترویج کند. باید دید ما در این زمینه چقدر توانسته‌ایم در ارتباط با فرهنگ دینی به‌طور عام و فرهنگ فاطمی به‌طور خاص، روش‌های کارآمد و روزآمدی داشته باشیم و چقدر انرژی مصرف کرده‌ایم تا در هر دوره زمانی، آن مفاهیم بلند را در ساختار زندگی

و جامعه کاربردی کنیم تا افراد با فاطمه(س) و فرهنگ فاطمی صرفاً گریه نکنند، بلکه هم بگیرند و عاطفه و احساس دینیشان را جلا دهند و هم مهم‌تر از این با فرهنگ فاطمی مناسبات زندگی خود را تنظیم و تعریف کرده و آن را براساس معیار و مدل فاطمی پی‌ریزی کنند. این جریان عاطفی که نسبت به حضرت فاطمه(س) وجود دارد باید به معرفت، فرهنگ و منطق فاطمی تبدیل شود و بازتولید خود را در مناسبات روزمره زندگی نشان دهد. در این میان به عنوان نمونه، یکی از گره‌های کور معاصر - که فرهنگ فاطمی می‌تواند در این زمینه بسیار نقش آفرین باشد - بحران‌های تربیتی است که ذهن همه نظر به‌پردازان و نخبگان را به خود معطوف داشته است؛ به‌ویژه اینکه مقوله تربیت و بحران‌های تربیتی از مسائلی است که دغدغه همه جوامع است و به‌طور خاص این امر در جوامع دینی که دغدغه تربیت معطوف به دین را نیز دارند بیشتر جلوه‌گر است.

■ **راهبردهای تربیتی کارآمد و مطمئن**

در این میان جلوه‌های تربیتی و رفتاری حضرت زهرا(س) برای جوامع شیعی می‌تواند بسیار راه‌گشا بوده و راهبردهای تربیتی کارآمد و مطمئنی را - به شرط فهم و شناخت همه‌جانبه و جامع‌نگرانه روش‌های آن حضرت - فرارویمان قرار دهد. نگاهی به رفتار ایشان با فرزندان برومندش نشان می‌دهد شیوه‌های تربیتی ایشان به چه میزان سنجیده و بر جنبه‌های ایجابی، انگیزشی خلافانه ظریف و توأم با روش‌های زیبایی‌شناسانه بوده است که امروزه این روش‌ها را در حوزه روان‌شناسی و علوم تربیتی می‌توان به عنوان مؤلفه‌های کارآمد ملاحظه کرد. برایند این تربیت خلاقه، فرزندان برومندی است که در هیچ خانواده‌ای در طول تاریخ نمی‌توان برای آن معادلی سراغ گرفت که این‌گونه فرزندان رشد، ارجمند و بلندمرتبه‌ای را تربیت کرده باشد.

■ **شکوه زینب (س) راز ماندگاری عاشورا**

گذشته از مقام امامت امام حسن(ع) و امام حسین(ع) کدام دختر را می‌توان در تاریخ سراغ گرفت که مانند زینب(س) این همه بزرگ، با شکوه و نستوه باشد؛ بانویی که راز ماندگاری عاشورا را باید در شکوه سعدیایی‌اش و صبوری رسالت‌مداری‌اش و توان عظیم تکلیف‌گرایی‌اش دانست. حضرت اباالفضل(ع) نیز گرچه به ظاهر فرزند حضرت زهرا(س) نیست اما او نیز در فضای معنوی - تربیتی خانه فاطمه(س) بزرگ شده و روح فاطمی، او را رشید و برومند کرده است.